

رویکرد ایران در مبارزه با قاچاق مواد مخدر و داروهای روان‌گردان بر اساس کنوانسیون ۱۹۹۸ وین

حسن جعفری

دانشجوی دکتری، گروه حقوق بین‌الملل، واحد قم، دانشگاه آزاد اسلامی، قم، ایران

محسن قدیر^۱

گروه حقوق عمومی و بین‌الملل، واحد قم، دانشگاه آزاد اسلامی، قم، ایران

حجت‌الله ابراهیمیان

گروه حقوق عمومی و بین‌الملل، واحد قم، دانشگاه آزاد اسلامی، قم، ایران

تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۰۵/۲۱ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۱/۰۶/۰۴

چکیده

این نوشتار به بررسی رویکرد ایران در مبارزه با قاچاق مواد مخدر و داروهای روان‌گردان بر اساس کنوانسیون ۱۹۹۸ وین می‌پردازد. روش انجام پژوهش به صورت کتابخانه‌ای بوده است. بر اساس کنوانسیون ۱۹۹۸ وین، کلیه اعضای باید خود را موظف به از بین بردن و یا کاهش تقاضای غیرمجاز مواد مخدر، نظارت بر ترکیبات اولیه و مواد شیمیایی مورد نیاز در ساخت غیرقانونی مواد مخدر و داروهای روان‌گردان و همچنین تضمین عدم استفاده از حمل‌کنندگان تجاری جهت حمل مواد مخدر و روان‌گردان غیرمجاز نمایند، این امر مستلزم جلوگیری از قاچاق مواد مخدر در بندرها و مکان‌های آزاد تجاری، مراکز پستی و کشتیرانی است. یافته‌های پژوهش حاکی از آن است که: بسترسازی و اثربخشی مبارزه با سیاست‌گذاری تعاملی، ارتقا سازوکارهای بین‌المللی کنترل مواد مخدر (کنوانسیون، قوانین و تأمین انتظارات ارگان‌های بین‌المللی در زمینه کنترل مواد مخدر بررسی و نظارت بر تمامی ابعاد مواد مخدر (قاچاق و مصرف) جامعه بین‌المللی، ارتقا مبارزه از طریق کمک دو جانبه به کشورها و پروژه‌های منطقه‌ای و بین‌المللی، تسهیل مبارزه با رعایت کنوانسیون‌ها و قوانین در سطح ملی و بین‌المللی نیز از موضوعات مهم و اولویت‌داری است که توسط جمهوری اسلامی ایران در بخش بین‌المللی مبارزه با مواد مخدر در حال پیگیری و اجرایی شدن است. تصویب قانون جدید مبارزه با مواد مخدر چارچوبی مناسب‌تر را برای این گونه همکاری‌ها فراهم آورده است.

کلیدواژه‌گان: قاچاق، مواد مخدر، داروهای روان‌گردان، ایران، کنوانسیون ۱۹۹۸ وین.

مقدمه

قاچاق مواد مخدر و به‌خصوص مواد روان‌گردان در عصر حاضر برای کشورها در سطح بین‌المللی و داخلی به یک چالش و معضل تبدیل شده است. از این رو تاکنون اقدامات کشورها به‌صورت مستقل برای مبارزه با قاچاق مواد مخدر و روان‌گردان‌ها کافی نبوده و نیازمند اتخاذ تصمیمات فراملی و بین‌المللی در زمینه مقابله با جرائم موصوف است (صرامی، ۱۳۹۸: ۶). از این رو مقابله با پدیده مواد مخدر و روان‌گردان‌ها در دو بعد داخلی و بین‌المللی استوار است.

جلوگیری از تولید روان‌گردان‌ها و مواد مخدر صنعتی در سطح داخلی با توجه به سهولت ساخت و تولید این‌گونه مواد مخدر نیازمند امکانات و نیروهای متخصصی موردنیاز است تا بتوان با اعمال کنترل دقیق بر مرزها علاوه بر جلوگیری از قاچاق روان‌گردان‌ها به خارج از کشور از قاچاق مواد مخدر به داخل کشور نیز جلوگیری نمود. در عرصه بین‌المللی یک همکاری و تعاون لازم است تا بتوان نقاط ضعف برخی کشورها را در این زمینه پوشش داد. و از سوی دیگر یک هماهنگی و ارتباط منسجم میان سیاست‌جنایی کشورهای مختلف لازم است تا راه فراری برای قاچاقچیان و گروه‌های سازمان‌یافته مجرمانه باقی نماند. ایجاد این همکاری و برقراری نظم و هماهنگی در صلاحیت سازمان ملل متحد است. در این میان کنوانسیون‌ها به‌عنوان الزام‌آورترین اسناد بین‌المللی ضمانت اجرای حقوقی این مسئله را پشتیبانی می‌کنند و نهادها و مراجع بین‌المللی نیز ضمن نظارت دقیق بر اجرای این کنوانسیون‌ها امور اجرایی و مدیریتی را عهده‌دار شده‌اند (صدر واحدی، ۱۳۷۸: ۳).

کنوانسیون سازمان ملل متحد برای مبارزه با قاچاق مواد مخدر و داروهای روان‌گردان مصوب کنفرانس مصوب ۲۰ دسامبر ۱۹۸۸ در ششمین جلسه عمومی امضاء کنندگان این کنوانسیون، با نگرانی عمیق و روند روبه افزایش تولید، تقاضا و قاچاق غیرقانونی مواد مخدر و داروهای روان‌گردان که تهدیدی جدی برای سلامت و سعادت بشریت به شمار می‌رود و بنیادهای اقتصادی، فرهنگی و سیاسی جامعه را به مخاطره می‌افکند. با نگرانی عمیق از نفوذ دائم التزاید قاچاق مواد مخدر و داروهای روان‌گردان به گروه‌های مختلف اجتماعی و به‌ویژه به لحاظ استفاده از کودکان در بسیاری از مناطق جهان در بازار مصرف قاچاق مواد مخدر به‌منظور تولید، توزیع و تجارت مواد مخدر و داروهای روان‌گردان که خطرناکی غیرقابل تقدیم را به دنبال دارد. با درک روابط بین قاچاق مواد مخدر و سایر فعالیت‌های سازمان‌یافته بزهکارانه که نظام اقتصادی را تضعیف و ثبات، امنیت و حاکمیت دولت‌ها را تهدید می‌نماید، همچنین با درک این واقعیت که قاچاق مواد مخدر جرمی بین‌المللی است که ریشه‌کن کردن آن مستلزم توجه فوری و از اولویت درجه یک برخوردار می‌باشد (کیانی، ۱۳۸۹: ۱۶)، با آگاهی از اینکه قاچاق مواد مخدر منابع و ثروت‌های کلانی را برای سازمان‌های جنایتکار برون‌مرزی به دنبال داشته و آن‌ها را قادر می‌سازد تا در ساختار دولت‌ها، فعالیت‌های مشروع تجاری و مالی و کلیه سطوح جامعه رخنه نمایند. پژوهش حاضر باهدف رویکرد ایران در مبارزه با قاچاق مواد مخدر و داروهای روان‌گردان بر اساس کنوانسیون ۱۹۹۸ وین موردبررسی قرار گرفته است. در پژوهش حاضر با روش تحقیق توصیفی - تحلیلی، ضمن تجزیه و تحلیل مسائل و ابعاد مختلف موضوع موردنظر از طریق سؤالات در نظر گرفته شده و نسبت به تحلیل اطلاعات گردآوری شده از طریق مطالعات کتابخانه‌ای و اسنادی اقدام گردید.

مبانی مفهومی

مواد مخدر

بند «س» ماده ۱ کنوانسیون مبارزه با قاچاق مواد مخدر و داروهای روان‌گردان مصوب ۱۹۸۸ این‌گونه بیان می‌کند: «مواد مخدر به معنای هر یک از مواد طبیعی و یا ترکیبی مشروحه در جدول‌های ۱ و ۲ کنوانسیون واحد مربوط به مواد مخدر ۱۹۶۱ و پروتکل اصلاحیه‌ی آن مصوب ۱۹۷۲ می‌باشد.

مواد روان‌گردان

بند «ث» ماده ۱ کنوانسیون مواد روان‌گردان ۱۹۷۱ بیان می‌کند: «اصطلاح مواد روان‌گردان یعنی هر ماده اعم از طبیعی و صنعتی یا هر یک از مواد طبیعی مندرج در فهرست‌های شماره (۱)، (۲)، (۳) و ۴ و ماده ۲ کنوانسیون ناظر نحوه اصلاح فهرست‌های مزبور است».

قاچاق کالا و ارز

قاچاق کلمه‌ای از ترکی به معنای برده و ربوده و در اصطلاح به معنای حمل‌ونقل و فروش اشیا ممنوع بدون اجازه دولت است. «قاچاقچی» کسی است که مال‌التجاره ممنوع‌الورود یا ممنوع‌المعامله را بدون کسب اجازه از دولت و یا پرداختن گمرک وارد کند یا بفروشد، یا آن‌کسی که کالا را از بیراه بگذراند (دهخدا، ۱۳۵۲).

در فرهنگ‌های لاتینی به‌جای این واژه از واژه «اسماگلینک»^۱ و «ترافیکنگ»^۲ استفاده می‌کنند در فرهنگ حقوقی انگلیسی Black در مقابل واژه اول «وارد یا خارج کردن اقلام ممنوعه بدون پرداخت عوارض، وارد یا خارج کردن غیرقانونی اقلامی از کالاها به کشور از کشور دیگر» ذکر شده است؛ در مقابل اصطلاح دوم، «قاچاق مواد مخدر، تجارت و فعالیت با بازرگانی در ارتباط با قاچاق مواد مخدر و روان‌گردان آمده است» (فرهنگ حقوقی Black، ۱۳۸۳: ۱۰۰۰).

به دلیل عدم انسجام در تعاریف ارائه‌شده در زمینه پدیده قاچاق سرانجام در قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز تعریفی یکپارچه و منسجم در این زمینه ارائه‌شده است. در ماده ۱ این قانون آمده است:

«هر فعل یا ترک فعلی که موجب نقض تشریفات قانونی مربوط به ورود و خروج کالا و ارز گردد. بر اساس این قانون و سایر قوانین، افعالی از این‌گونه قاچاق محسوب و برای آن مجازات‌های خاص خود تعیین‌شده باشد». در مجموع با توجه به قوانین و مصوبات موجود می‌توانیم استدلال کنیم که، رویه نظام تقنینی در ایران بر تعریف و تعیین دقیق دامنه پدیده قاچاق همگی بر محور گمرکات استوار شده و دیوان عالی کشور نیز می‌بایست درباره ملاک‌های تجاری بودن یا نبودن کالا بر اساس سوابق قانونی اظهارنظر نماید. بر این اساس در جرم‌انگاری قاچاق می‌توان مؤلفه‌های صدمه به جامعه و یا دولت را در ارائه تعریفی جامع‌تر از این پدیده لحاظ نمود (آشورت^۳، ۲۰۰۶: ۳۰). هرگونه ایراد صدمه از ناحیه جرم قاچاق که به جامعه و افراد آن وارد می‌شود یا خواهد شد بر اساس نظر قانون‌گذار غیرقابل‌گذشت و اغماض می‌باشد (ساک، ۱۳۹۰: ۴۲). به‌طورکلی؛ قاچاق کالا بخشی از اقتصاد کشورها را شامل می‌شود که باهدف سودآوری از سوی عوامل تجارت غیرقانونی انجام می‌شود. (صرامی، ۱۳۹۸).

1 . Smuggling
2 . Trafficking
3 . Ashworth

بند «ز» ماده‌ی ۱ کنوانسیون ۱۹۸۸ نیز در مقام تعریف قاچاق؛ «قاچاق را به معنای جرائم مندرج در بندهای ۱ و ۲ ماده‌ی ۳ این کنوانسیون تعریف کرده است. طبق بند ۱ و ۲ ماده‌ی ۳ کنوانسیون اعمال زیر جرم شناخته می‌شوند و دولت‌ها متعهد به جرم‌انگاری در این زمینه شده‌اند: «تولید، ساخت، تقطیر، تهیه، عرضه، عرضه برای فروش، توزیع، تحویل طبق هرگونه شرایطی، واسطه‌گری، ارسال به‌صورت ترانزیت، حمل‌ونقل، ورود یا صدور هرگونه مواد مخدر^۱ یا داروی روان‌گردان^۲ برخلاف مواد مندرج در کنوانسیون ۱۹۶۱ و اصلاحیه‌ی آن در سال ۱۹۷۲ یا کنوانسیون مواد روان‌گردان ۱۹۷۱، کشف خشخاش، بوته‌ی کوکا یا گیاه شاهدانه به‌منظور تولید مواد مخدر برخلاف مواد مندرج در کنوانسیون ۱۹۶۱ و اصلاحیه‌ی آن».

یافته‌های تحقیق

رویکردهای نظام حقوقی ایران در مبارزه با قاچاق مواد مخدر و داروهای روان‌گردان

نظام قانون‌گذاری

قانون‌گذاری در زمینه مواد مخدر را در قالب قوانین قبل و پس‌ازانقلاب می‌توان بررسی کرد. از آنجاکه بسیاری از این قوانین منسوخ است تنها از این لحاظ که سیاست کنونی ایران را در زمینه مواد مخدر آشکار ساخته و به کاستی‌ها و پی‌آمدهای هر دوره قانون‌گذاری پرداخته شود، قوانین قبل از انقلاب را به‌اجمال بررسی کرده و عمده مباحث را بر قانون فعلی و بیان کاستی‌ها و احیاناً امتیازات آن متمرکز می‌کنیم. روشن است توجه به سیاست‌ها و برنامه‌ها از این نظر مفید است که در شرایط فعلی هم از تجربه‌های آن دوران می‌توان استفاده کرد و هم از کاستی‌ها و نواقص جلوگیری می‌شود.

دوران قبل از انقلاب

از ابتدا تا سال ۱۳۳۴ (سیاست کنترل)

نخستین قانون مصوب در زمینه مواد مخدر «قانون تحدید تریاک» مصوب ۱۲۸۹/۱۲/۲۳ است که نکات عمده در این قانون ۶ ماده‌ای بدین شرح است:

۱. وضع مالیات برای تریاک (ماده ۱).
۲. خرید سوخته تریاک و تهیه شیره از آن (ماده ۲).
۳. پیش‌بینی مدت هفت سال برای از بین بردن زمینه مصرف تریاک (ماده ۴).
۴. در نظر گرفتن تسهیلات معافیت از مالیات برای تریاکی که از کشور خارج می‌شود (ماده ۵).
۵. در این قانون سه نقص عمده وجود داشت که باهدف تحدید تریاک (عنوان قانون) در تضاد بود:
الف- خرید سوخته تریاک خود نوعی تشویق برای مصرف آن بود.
ب - معافیت از مالیات هم صادرات آن را تشویق می‌کرد که لازمه آن تولید یا وارد ساختن مواد مخدر و در نتیجه رواج مواد مخدر در کشور بود.
ج - با پیش‌بینی مدت هفت سال، عملاً در این مدت رواج مواد مخدر به رسمیت شناخته شد.

1 . Narcotic drugs

2 . Psychotropic substances

این وضعیت، یعنی رسمیت دادن به ترویج مواد مخدر ادامه داشت تا این که برای اولین بار ماده ۲۷۵ قانون مجازات عمومی در سال ۱۳۰۴، استعمال علنی تریاک و الکل و سایر مواد مخدر را جرم دانست.

پس از آن «قانون انحصار دولتی تریاک» در ۲۶ تیر ۱۳۰۷ به تصویب شورای ملی رسید این قانون نیز بآنکه درصدد بود تولید و توزیع تریاک را زیر نظارت و در انحصار دولت قرار داده و در مدت ده سال باکم کردن یک‌دهم از مصرف داخلی در هر سال، استعمال تریاک در موارد غیر طبی در کشور ممنوع گردد، به دلایل زیر در برآورده ساختن اهداف خود ناکام ماند:

۱. تحویل سوخته تریاک به دولت (ماده ۱۰) خود نوعی تشویق به اعتیاد بود.
۲. طبق ماده ۱۲ این قانون مسافران حامل تریاک که به سرحدات وارد می‌شدند اگر بیش از یک مثقال را گزارش نمی‌دادند، حکم قاچاق به آن تعلق می‌گرفت و به نظر می‌رسد هدف از این مقرره چیزی جز دریافت حق گمرک نبوده است.

۳. طبق ماده ۱۵ دولت مکلف شد با کسر یک‌دهم از مصرف داخلی در هر سال، در مدت ۱۰ سال استعمال تریاک را در تمام مملکت متروک کند ولی همین تجویز استعمال ۱۰ ساله خود حرکتی بود به سوی مسئله اعتیاد.

۴. تبصره ماده ۱۵ مقرر می‌کرد «موسسه انحصار برای ورود تریاک از خارجه هیچ اجازه نخواهد داد مگر آن که اطمینان حاصل نماید که به مصرف داخلی نخواهد رسید» و این نوعی تشویق به ترانزیت مواد مخدر بود.

می‌توان گفت «در این دوران چون تریاک یک منبع درآمد ملی محسوب می‌شد و صادرات قانونی و غیر قانونی آن سهم در تأمین ارز خارجی برای کشور بوده، هیچ‌یک از قوانین مصوب کوچک‌ترین اثر در اجرای هدف ننمود و دولت وظیفه‌ای در درمان معتادان به عهده نگرفت» (احسان پور، ۱۳۹۶: ۱۲۵). قدم بعدی در قانون‌گذاری، تصویب «قانون مجازات مرتکبین قاچاق تریاک» در ۱۶ مرداد ۱۳۰۷ بود که باهدف مبارزه با صادرات و واردات تریاک بدون اذن دولت، به تصویب کمیسیون عدلیه مجلس شورا رسید. این قانون نیز گرچه به‌ظاهر قدمی به جلو برای مبارزه با اعتیاد بود، اما به دلایل زیر توانست این هدف را برآورده سازد:

۱. طبق ماده ۶، حمل و نگهداری سوخته تریاک تا ۱۶ مثقال مجاز بود و برای بیش از این مقدار جریمه مالی در نظر گرفته شده بود. علاوه بر این که تجویز کمتر از ۱۶ مثقال تریاک، خود نادیده گرفتن استعمال تریاک برای تهیه سوخته بود و می‌توانست یک سهل‌انگاری قانونی و دولتی، برای ترویج اعتیاد به شمار آید.

۲. طبق ماده ۶ داشتن بیش از ۱۶ مثقال تریاک، در هر مثقال یک قران جزای نقدی در نظر گرفته شده بود ولی در خود تریاک این جریمه عبارت بود از دو قران و پانصد دینار (ماده ۲) این در حالی است که سوخته تریاک خطری بیش از خود تریاک به همراه دارد و همین سیاست موجب شد قاچاق سوخته تریاک رواج یابد.

۳. به دلیل پیش‌بینی مجازات نقدی و ضبط شیره و آلات و ادوات، و نه مجازات دیگر، دامنه شیره‌کشی وسعت یافت و شیره‌خانه‌های متعددی در سطح کشور تأسیس شد.

از قوانین و مصوبات دیگر در این دوران می‌توان از قانون تخفیف باندرول تریاک (مصوب ۱۳۰۲/۲/۱۴)، قانون طرز جلوگیری از قاچاق تریاک (مصوب ۱۳۰۸/۹/۳)، قانون اصلاح قانون انحصار دولتی تریاک (مصوب ۱۳۱۱/۵/۴)، قانون مجازات مرتکبین قاچاق (مصوب ۱۳۱۲/۱۲/۲۹)، نظامنامه هیئت‌وزیران (مصوب ۱۳۱۳/۴/۲۵)، قانون اصلاح

بعضی از مواد قانون مرتکبین قاچاق (مصوب ۱۳۱۹/۳/۱۴) و تصویب‌نامه‌های هیئت‌وزیران (مصوب ۱۳۲۵/۶/۱۸ و ۱۳۲۶/۹/۲) در رابطه با مواد مخدر نام برد که هر یک سعی در ساماندهی تولید و توزیع تریاک داشتند و چنانکه اشاره شده به دلیل سوددهی فراوان تجارت مواد مخدر و داشتن درآمد مالی، هدفی جز سود فراوان دولت در میان نبود و تمام این حرکت‌های ظاهری می‌توانست بر میزان معتادان بیفزاید.

از سال ۱۳۳۴ تا انقلاب (سیاست تولید و توزیع دولتی)

چنان‌که اشاره شد تا قبل از سال ۱۳۳۴ به دلیل قانونی بودن تولید، توزیع و ترانزیت مواد مخدر هرچند به صورت محدود و تحت نظارت دولت، شمار معتادان به دلیل دسترسی به مواد اعتیادآور رو به فزونی بود و در واقع مصوبه‌های آن دوران حرکتی بود برای تأمین منابع درآمد ملی، تا این‌که در ۷ آبان ۱۳۳۴ با تصویب قانون منع کشت خشخاش و استعمال تریاک قدمی اساسی در مبارزه با اعتیاد برداشته شد.^۱ این حرکت در نخستین گام‌ها به قدری حرکت جدی به شمار می‌آمد که ایران در تبصره واحده «قانون الحاق دولت ایران به پروتکل تحدید و تنظیم کشت خشخاش و تولید و تجارت بین‌المللی و تجارت عمده مصرف تریاک» (مصوب ۱۳۳۶/۸/۱۴) بر این امر تأکید کرد که: «الحاق ایران به این پروتکل به هیچ‌وجه تأثیری در قانون منع کشت خشخاش مصوب هفتم آبان ماه ۱۳۳۴ نخواهد داشت». متعاقباً آیین‌نامه این قانون در ۱۳۳۴/۱۰/۱۹ به تصویب رسید و در سال ۱۳۳۸ قانون اصلاح قانون منع کشت خشخاش برای رفع کاستی‌های قانون مورد تصویب قرار گرفت که تعریف و تعیین مواد مخدر را می‌توان از جمله اقدامات قانون‌گذار در این مقطع دانست. در این مدت «اصل عدم دسترسی به مواد مخدر و توسعه در درمان» مورد توجه بود ولی متأسفانه در این حرکت، تجارت غیرقانونی و قاچاق تریاک از خارج به ایران به منظور ارضای تقاضای شدید معتادین به تریاک افزایش یافت. تا جایی که قانون‌گذار ناچار شد در ۱۳۴۷/۱۲/۱۳ قانون اجازه کشت محدود خشخاش و صدور تریاک» را به تصویب برساند.

ماده ۱ این قانون مقرر می‌کرد: «از تاریخ تصویب این قانون تا زمانی که کشت خشخاش در کشورهای همسایه ایران ادامه داشته باشد، وزارت اصلاحات ارضی و تعاون روستایی مجاز خواهد بود در مناطق و به مساحتی که هر ساله با تصویب هیئت‌وزیران تعیین می‌شود به کشت خشخاش مبادرت کند. دولت مکلف است در صورت اطمینان از اینکه کشت خشخاش در کشورهای همسایه موقوف شده، کشت آن را در ایران متوقف کند».

دوران پس از انقلاب (سیاست تحریم و مبارزه)

چنان‌که گذشت در قبل از انقلاب حاکمان وقت ضمن آنکه سعی داشتند از طریق تولید و صدور مواد مخدر درآمد ملی کشور را بالا ببرند و به سادگی از این سود سرشار نمی‌توانستند چشم‌پوشی کنند، قوانینی را هم در این راستا به تصویب رساندند، هرچند توجه به معتادان و درمان آنان نیز هیچ‌گاه دور از نظر قانون‌گذار نبود و همواره راه‌های مختلفی را در نیل به این هدف می‌آزمودند. با وجود این، کشت مواد در داخل یا امکان ترانزیت آن و حتی خرید سوخته تریاک و عواملی از این قبیل، روزه‌روز به میزان معتادان افزود تا آن‌که در نهایت تصمیم بر این شد که مواد مخدر با توجه به مزایایی که سیستم توزیع دولتی دارد، به تقلید از دیگر کشورها در ایران نیز اجرا گردد که این امر هم به دلیل نبود فرهنگ‌سازی با موفقیت چندان روبه‌رو نشد و هم چنان به افزایش دامنه اعتیاد در کشور دامن زد.

^۱ . تأسیس سازمان مبارزه با تریاک، از پیامدهای مهم این قانون بود.

با آغاز انقلاب اسلامی، به دلیل تازه‌کار بودن دولت جدید و مشغولیت‌های فراوانی که در تثبیت حکومت وجود داشت، از توجه به امر اعتیاد غفلت شد و دو مسئله اعتیاد را در کشور تشدید نمود:

۱. به دلیل آن‌که از نظر شرع فتوایی بر حرمت مصرف تریاک وجود نداشت، در تصویب قوانین مرتبط با اعتیاد اصل مسئله مسئله‌ای نامشروع تلقی نمی‌شد و از این رو در آن فضای حاکم، قانون‌گذار در صدد منع مطلق آن و برخورد با اعتیاد نبود.

۲. سیستم توزیع کوپنی تریاک به دلیل مزایایی که برشمردیم، در این زمان سیستم مناسبی به شمار می‌آمد لذا دولت جدید هم در همین راستا حرکت کرد و در اوایل انقلاب با کشت مواد مخدر در داخل موافقت نمود ولی به دلیل کنترل نشدن کشت، علاوه بر موجودی انبارها، مواد دیگری هم از سوی کشاورزان کشت و بر میزان قبلی افزوده شد و تولید بیشتر با مصرف بالاتر ملازمه داشت که به نتایج زیانباری منجر شد.

با تصویب‌نامه مورخ ۱۳۵۷/۷/۲۳ هیئت‌وزیران، دولت موقت چراغ سبزی به کشاورزان نشان داد و باعث شد حدود ۴۰۰۰۰ هکتار زمین زیر کشت خشخاش قرار گیرد، علاوه بر آن که ۴۰ تن تریاک در انبارها نگهداری می‌شد (اسدی، ۱۳۸۶: ۱۳۵).

به دنبال آن فروش تریاک خریداری‌شده از کشاورزان به معتادان به موجب تصویب‌نامه‌ای (در مورخه ۱۳۵۸/۶/۳) به مرحله اجرا درآمد و در ۱۳۵۸/۱۱/۶، مقرر شد تریاک‌هایی که توسط کمیته‌های انقلاب و سپاه پاسداران کشف می‌شود، به وزارت کشاورزی و عمران روستایی فروخته‌شده و وجه آن به کمیته مرکزی امام پرداخت گرد (ساک، ۱۳۹۱: ۱۳۸-۱۳۹).

در نتیجه هم کشت وسیع مواد و همچنین فروش آن در کشور و هم حفظ و نگهداری موارد قاچاق کشف‌شده، قدم‌هایی بودند در ترویج اعتیاد. البته در اردیبهشت ۱۳۵۸ تصویب‌نامه‌ای در مورد مواد افیونی و مخدر به تصویب رسید ولی تأکید داشت، چنانچه مواد موجود در موادی که تحویل انبارها خواهد شد، غیرقابل مصرف پزشکی یا آزمایشگاهی باشد، معدوم خواهد شد که طبعاً مقرره‌ای نبود برای معدوم ساختن مازاد بر مصرف؛ شاهد آن پیش‌بینی تیاری تریاک توسط سازمان معاملات تریاک یا سازمان قائم‌مقام آن بود (ماده ۴۰).

این وضعیت ادامه داشت تا آن‌که با تصویب لایحه قانونی «تشدید مجازات مرتکبین جرائم مواد مخدر و اقدامات تأمینی و درمانی به منظور مداوا و اشتغال به کار معتادین» در ۱۳۵۹/۳/۱۹ در ماده ۲ برای کشت خشخاش در بار اول ۳ تا ۱۵ سال زندان در نظر گرفته شد. با تصویب این قانون کلیه مقررات و قوانین مربوط به منع کشت خشخاش و مجازات مرتکبین آن به استثنای تصویب‌نامه مورخ مرداد ۱۳۳۸ راجع به فهرست مواد، از تاریخ اجرای لایحه فوق ملغی شد (فروغی، ۱۳۹۶: ۱۸۹).

الحاق ایران به کنوانسیون وین ۱۹۹۸

به‌طور کلی اکثر جرائم بین‌المللی تهدیدی برای صلح و امنیت جهانی و حقوق بشر محسوب می‌شوند و بر اساس نوع و شدت جرائم، حسب مورد هر عملی که موارد ذکرشده را تهدید کند و یا آن‌ها را به خطر اندازد، عکس‌العمل‌های ملی، منطقه‌ای و بین‌المللی را شامل می‌شود (مخدوم، ۱۳۸۷: ۱۴۸). قاچاق مواد مخدر و روان‌گردان از جمله این جرائم بین‌المللی هستند که غال با شکلی سازمان‌یافته دارند. با توجه ضرورت برخورد و مقابله با این

جرائم دولت‌ها به‌عنوان عضوی از جامعه بین‌المللی نباید نسبت به امنیت جهانی و خیر جمعی بشریت و هرآنچه که آن‌ها را به خطر می‌اندازد و با ضرورت‌های بین‌المللی در تضاد باشد؛ نمی‌تواند بی‌تفاوت تنها به‌عنوان نظاره‌گر عمل نمایند (قربانی، ۱۳۹۵: ۱۱۸). با در نظر گرفتن چنین ضرورتی دولت‌ها ضمن اتخاذ راهبردها و تدابیر در قلمرو تحت صلاحیت خویش برای مقابله مؤثر با جرائم فراملی تلاش کرده‌اند تا اقدامات مشترکی را با سایر دول اتخاذ نمایند. با بررسی تعاملات بین‌المللی در ارتباط با مبارزه جدی در جهت ریشه‌کن کردن قاچاق مواد مخدر و مواد روان‌گردان سه تعهد بین‌المللی احصا شد که بر مبنای هریک از آن‌ها دولت‌های طرف آن متعهد به همکاری و تعاون با یکدیگر می‌باشند. اسناد و معاهدات احصاء شده در این خصوص عبارت است از:

۱. اسنادی بین‌المللی باهدف تأکید بر همکاری‌های دولت‌ها برای حفظ صلح و امنیت جهانی و حقوق بشری.
 ۲. اسناد بین‌المللی باهدف تأکید بر همکاری دولت‌های در زمینه مقابله با جرائم بین‌المللی و پیشگیری از آن‌ها.
 ۳. اسناد بین‌المللی که به شکل خاص مرتبط‌اند با جرائم مرتبط با حوزه مواد مخدر و روان‌گردان‌ها، با ارائه راهکارهایی در مسیر مقابله با آن از سوی دولت‌ها.
- تاکنون سه کنوانسیون مهم بین‌المللی در سطح جهانی در حیطه مقابله با جرائم مرتبط با مواد مخدر و روان‌گردان‌ها شکل گرفته است.

۱. کنوانسیون واحد مواد مخدر ۱۹۶۱.

۲. کنوانسیون مواد روان‌گردان ۱۹۷۱

۳. کنوانسیون مبارزه با قاچاق مواد مخدر و روان‌گردها وین ۱۹۹۸.

در مقدمه هر سه کنوانسیون و برخی از مواد آن مانند:

- ماده ۴ کنوانسیون واحد مواد مخدر ۱۹۶۱، تحت عنوان "تعهدات عمومی".

- ماده ۳ کنوانسیون مبارزه با قاچاق مواد مخدر و روان‌گردان‌ها ۱۹۹۸، تحت عنوان "جرائم و مجازات‌ها".

- ماده ۴ کنوانسیون مبارزه با قاچاق مواد مخدر و روان‌گردان‌ها ۱۹۹۸، تحت عنوان "صلاحیت‌ها".

بر لزوم همکاری دولت‌های طرف معاهده در سطوح بین‌المللی و اتخاذ راهبردهای لازم در قلمرو داخلی به‌منظور پیشگیری و مقابله جدی با جرائم مرتبط با مواد به‌خصوص تولید و عرضه، همچنین قاچاق مواد مخدر و روان‌گردان‌ها تأکید شده است (شایگان، رحمانی، ۱۳۹۷: ۱۰۷).

دولت ایران به‌موجب ماده واحد قانون الحاق به کنوانسیون ۱۹۹۸ در تاریخ سوم آذر ماده ۱۳۷۰ که به تصویب مجلس شورای اسلامی رسید به کنوانسیون وین ملحق شد. دو مسئله در این ارتباط حائز اهمیت است:

ایران سه سال پس از تصویب کنوانسیون در سازمان ملل متحد به آن ملحق شد.

علی‌القاعده تصویب کنوانسیون‌های بین‌المللی در تمام کشورها و ایران بر اساس اصول قوانین داخلی (قانون اساسی)، تابع اصول و تشریفات خاصی است که به لحاظ طبیعت این تشریفات که بایستی در مجلس شورای اسلامی مطرح شد و پس از تأیید شورای نگهبان لازم اجرا می‌شود.

کنوانسیون از سوی ایران مشروط پذیرفته شده است.

آنچه پس از تصویب مجلس شورای اسلامی می‌باید طبق اصول مغایرتی با موازین اسلامی و اصول قوانین اساسی از تأیید شورای نگهبان بگذرد. بر این اساس الحاق به کنوانسیون مشروط به این شد که اگر در آینده مفاد آن در مواردی مغایر با موازین اسلامی گردد از طرف دولت ایران لازم‌الرعایه نباشد؛ زیرا مجلس شورای اسلامی و شورای نگهبان تنها اجازه الحاق را صادر می‌نمایند. یعنی نمی‌توانند در اصل کنوانسیون که توسط یک مرجع بین‌المللی تصویب شده باشد، دخل و تصرفی نمایند. "تطبیق مواد کنوانسیون با موازین اسلامی".

رویکردهای شناسایی شده در مبارزه با قاچاق مواد مخدر

رویکرد جمهوری اسلامی ایران به همراه سازمان‌ها و نهادهای داخلی ذی‌ربط در راه مبارزه با شبکه‌ها، کاروان‌ها و گروه‌های داخلی و بین‌المللی قاچاق‌کننده مواد مخدر و روان‌گردان‌ها رویکردهای متعددی را برنامه‌ریزی نموده و به مرحله اجرا درآورده است. بدیهی است حل این‌گونه معضلات که سلامت و امنیت جامعه را به چالش‌های جدی می‌کشاند در سایه پیگیرهای مجدانه داخلی و همکاری‌های بین‌المللی دولت‌ها محقق می‌شود. البته در این میان بی‌ثباتی‌های سیاسی، مداخلات خارجی و ... جزء مهم‌ترین عواملی محسوب می‌شوند که با پدیده قاچاق مواد مخدر و روان‌گردان‌ها اثرگذار هستند (رحمدل، ۱۳۶۸: ۱۲۴).

- در یک دسته‌بندی کلی رویکردهای مبارزه با قاچاق مواد مخدر و روان‌گردان‌ها عبارت است از:

از منظر توجه به جرائم

- مقابله با کشت و تولید

- مقابله با ورود؛ حمل و نقل و ترانزیت

- مقابله با توزیع.

از منظر رویکرد عملیاتی

- رویکرد پلیسی (انتظامی)

این رویکرد به شکل مستمر توسط یگان مربوطه با استفاده از آموزش‌های تخصصی و امکانات پلیسی انجام می‌شود.

- رویکرد اطلاعاتی

با استفاده از این رویکرد می‌توان با صرف کمترین هزینه جانی و مالی بیشترین و بهترین نتایج را به دست آورد. اقداماتی همچون شناسایی باندها، مسیر ترانزیت، ورود نفوذی به باندها، ردیابی و تهیه شناسنامه اطلاعاتی (فروغی، ۱۳۹۵: ۸۲).

رویکرد شبه‌نظامی

اصل اولیه در این رویکرد توجه به مؤلفه‌های شناخت و اشراف اطلاعاتی و رد زنی مسیرهای تردد کاروان‌های قاچاق مواد مخدر مبتنی بر کمین می‌باشد (همان، ۸۳).

در این بخش بر اساس مطالعه مقالات داخلی و خارجی مؤثرترین رویکردهای اتخاذ شده در رابطه با قاچاق مواد مخدر و روان‌گردان‌ها به‌اختصار بیان و شرح داده می‌شود که توسط سازمان‌ها و نهادهای مرتبط مورد استفاده قرار گرفته است.

رویکرد اجتماع‌محور

اعتیاد معلول آسیب‌های اجتماعی، مشکلات اقتصادی و پیچیدگی‌های سیاسی است، لذا اجتماعی شدن مبارزه با قاچاق مواد مخدر و روان‌گردان‌ها باید با برنامه‌ریزی دقیق و کارشناسانه به سرعت در لایه‌های مختلف کشور صورت پذیرد تا این‌گونه حس امنیت، اعتماد و سلامت در جامعه ارتقا یابد. اهمیت این موضوع سبب شد تا کشورهای مختلف در سراسر جهان در راستای مبارزه با مواد مخدر کنفرانسی را از ۱۷ تا ۲۶ ژوئن ۱۹۸۷ میلادی در وین پایتخت اتریش، برگزار و اقدام‌های بین‌المللی در ارتباط با مبارزه با قاچاق مواد مخدر را قاطعانه دنبال کنند. این سند به‌اتفاق آرا به تصویب کشورهای شرکت‌کننده رسید و این‌گونه سالروز تصویب آن «روز جهانی مبارزه با مواد مخدر» نام گرفت (شیرکوند، ۱۳۸۲).

در ایران نیز با پیروزی انقلاب اسلامی مبارزه با قاچاق مواد مخدر در قالب کمیته‌های انقلاب اسلامی آغاز شد و این امر با تشکیل ستاد مبارزه با مواد مخدر در ۱۳۶۷ خورشیدی و تصویب قانونی در این ارتباط، مصوب مجمع تشخیص مصلحت نظام در ۱۹ مرداد ۱۳۶۸ خورشیدی به تدریج شکل سازمان‌یافته‌ای به خود گرفت که ریاست ستاد مبارزه با مواد مخدر بر عهده رئیس‌جمهوری است. سیر تاریخی و تحولات روی داده در نحوه رویکردها و پرداختن به این مسئله سبب شد که راه‌حل مبارزه با این آسیب اجتماعی در کشور نیاز به اتخاذ " رویکرد اجتماع‌محور " نسبت به این پدیده دارد تا این‌گونه امنیت اجتماعی حفظ و افزایش یابد (احسان پور، ۱۳۹۶).

ارزیابی یافته‌های تحقیق

رویکرد اصلی دولت ایران در مواجهه با قاچاق مواد مخدر و روان‌گردان‌ها

صیانت از معتادان بهبود یافته و خانواده‌های آنان در راستای اجتماعی شدن مبارزه

بحران‌های موجود در حوزه مواد مخدر و اعتیاد مانند سکه دورویی است که یکروی آن جذاب بودن اقتصاد و پول در حوزه مواد مخدر و روی دیگر آن تقاضا و مصرف مواد مخدر است که هرکدام از آن‌ها حوزه‌های مختلفی را در کشور درگیر کرده است. به نظر می‌رسد اجتماعی شدن مبارزه با مواد مخدر در کشور باید به سرعت اتفاق بیفتد و در این رویداد باید همه نهادها، شرکت‌های دولتی و خصوصی، شهرداری‌ها، نخبگان، احزاب، ورزشکاران و... شرکت کنند و این مهم راهبرد نخست ستاد مبارزه با مواد مخدر شود. صیانت از معتادان بهبود یافته و خانواده‌های آنان باید تبدیل به باور شود و بودجه لازم و کافی در اختیار آن‌ها قرار گیرد (بالایی، ۱۳۸۱).

رویکرد مدیریت مصرف

رهبری در سیاست‌های کلی برنامه ششم، مدیریت مصرف را ابلاغ کردند و دست دولت را در این زمینه باز گذاشتند تا پرداختن به امور مواد مخدر و مدیریت اعتیاد به صورت علمی و کارشناسانه صورت پذیرد. در چند سال اخیر به‌طور میانگین روزی ۱۳۰ تا ۱۵۰ جوان در حال آلوده شدن هستند بنابراین در این راستا باید یک جنبش پیشگیرانه شروع شود و تمامی اقشار در این هم‌افزایی شرکت و همکاری داشته باشند. نهادهای مدنی، خانواده‌ها و سازمان‌های غیردولتی را تقویت کرد زیرا هم در جهت مادی و هم معنوی بازتاب درخشانی دارد. متأسفانه احزاب و سازمان‌های حزبی به این موضوع کوچک‌ترین ورودی ندارد در صورتی که باید در راستای مقابله با این معضل مشارکت داشته باشند. بنابراین امروزه مدیریت در چارچوب اسناد بالادستی که سیاست‌های کلی برنامه ششم توسعه است باید به‌عنوان مهم‌ترین راهبرد دولت قرار گیرد. همان‌طور که آیت‌الله خامنه‌ای مقام معظم رهبری نیز ابلاغ کردند که باید

در پنج سال برنامه ششم توسعه ۲۵ درصد معتادان کم شود. برنامه‌های سریع پیشگیرانه، آموزشی، آگاهی بخشی از راه رسانه ملی و صداوسیما از جمله راهکارهای مهم در زمینه مقابله با این پدیده شوم در جامعه به شمار می‌رود تا جوانان از افتادن در دام اعتیاد در امان بمانند. باید محدودیت‌های اجتماعی برای جرائم مواد مخدر اجرا و همچنین مکانیزم‌های جرم‌زدایی در زمینه مقابله با مواد مخدر در کشور به بهترین صورت ممکن پیاده شود (همان، ۳۶-۳۸).

اتخاذ رویکرد متوازن‌سازی عرضه و تقاضا از طریق برنامه‌های پیشگیری، درمان و توان بخشی

سازمان‌های ذی‌ربط بر اساس رویکرد متوازن‌سازی تقاضا و عرضه مواد مخدر سیاست‌های جدیدی را اعمال نمودند. ایران سیاست کمک به مصرف‌کنندگان مواد مخدر و افرادی از تمامی طبقات اجتماع که در خطر شروع به سوء مصرف هستند از طریق برنامه‌های پیشگیری، درمان و توان بخشی را ادامه خواهد داد. طبق تخمین‌های انجام شده بیش از ۱/۳۵۰/۰۰۰ مصرف‌کننده مواد افیونی در ایران وجود دارد و بیش از ۵/۰۰۰/۰۰۰ نفر ایرانی به‌طور غیرمستقیم در اقتصاد مواد مخدر دخیل هستند. بر اساس این رویکرد وزیر کشور ایران در سال ۱۳۹۶ از نماینده دفتر مقابله با مواد مخدر و جرم سازمان ملل متحد برای برقرار کردن زمینه گفتگو میان ایران و گروه دبلین کوچک تشکر کرد و خواستار گسترش بیشتر همکاری مثبت با جامعه بین‌المللی از طریق دفتر مقابله با مواد مخدر و جرم سازمان ملل متحد ایران شد (ستاد مبارزه با مواد مخدر، وزارت کشور، ۱۳۹۶).

رویکرد حوزه مبارزه و پیشگیری

رویکرد مشارکت اجتماعی

حوزه مبارزه و پیشگیری از اعتیاد و جلوگیری از گسترش مواد مخدر در جامعه، نیازمند مشارکت اجتماعی است. مواد مخدر و اعتیاد در جامعه به‌عنوان یکی از نخستین آسیب اجتماعی است و مبارزه و پیشگیری در این حوزه، مشارکت جدی مردم و استفاده دولت از ظرفیت مردمی را می‌طلبد. با توجه به اینکه برخی از محورهای مواصلاتی استان‌های ایران از محورهای ترانزیت مواد از جنوب به مرکز کشور می‌باشند، سبب شده است که میزان کشفیات مواد مخدر و همچنین دسترسی مردم به مواد سریع‌تر و راحت‌تر انجام شود. نیروی انتظامی و دستگاه‌های مرتبط در حوزه مبارزه، درمان، پیشگیری و فرهنگی نیز برنامه‌های مختلفی در این مناطق اجرا کردند (امیرخیزی، ۱۳۹۵).

رویکرد تعامل و همکاری‌های دو یا چندجانبه با سازمان‌ها و نهادهای بین‌المللی در چارچوب معاهدات و

کنوانسیون‌ها

۱. برگزاری همایش روز جهانی مبارزه با مواد مخدر در ایران با همکاری سازمان ملل متحد و جامعه دیپلماتیک
۲. همکاری‌های بیشتر فی‌مابین وزیر کشور و دبیر کل ستاد مبارزه با مواد مخدر ایران، و جامعه بین‌المللی علیه چالش‌های قاچاق مواد مخدر، تروریسم مربوط به مواد مخدر و پول‌شویی
۳. امضاء تفاهم‌نامه‌های همکاری‌های منطقه‌ای بین ایران و کشورهای همسایه (پاکستان و افغانستان)
۴. گسترش همکاری دفتر مقابله با مواد مخدر و جرم سازمان ملل متحد و گروه دبلین کوچک در زمینه تبادل اطلاعات مربوط به شبکه‌ها و مهره‌های اصلی مواد مخدر، عملیات حمل و تحویل تحت نظارت، و مبارزه با پول‌شویی
۵. امضاء تفاهم‌های بین‌المللی در راستای اخذ کمک‌های مالی از سازمان‌های بین‌المللی همچون سازمان ملل و غیره

اقدامات دولت ایران باهدف اجرائی شدن مواد کنوانسیون ۱۹۹۸ وین

ایران در سال ۱۳۲۰ که انجمن پلیس بین‌الملل در وین تشکیل شده بود، به عضویت رسمی این انجمن درآمد. طبق بخشنامه ۱/۲۰۴۴/۱۱۴۷ مورخ ۱۳۳۴/۱/۲۶ از طرف رئیس شهربانی کل کشور دستورالعملی صادر شد که می‌بایست: «... طبق آن هر جرم که جنبه بین‌المللی دارد از قبیل جعل و تزویر، قاچاق ادویه مخدره ... شهربانی کل باید مراتب را به انجمن بین‌المللی پلیس جنائی و کشورهای ذینفع اطلاع دهد».

مبنای همکاری دولت ایران با پلیس بین‌الملل همین بخشنامه است. پس‌از آن دایره پلیس بین‌الملل ایران پس از ادغام نیروی انتظامی به اداره کل تبدیل شد که یکی از سه اداره کل می‌باشد که زیر نظر معاونت تحقیقات و کشف جرائم نیروی انتظامی قرار دارد. با توجه به اینکه ایران جزء گذرگاه‌های اصلی بر سر راه عبور و ترانزیت مواد مخدر از آسیا به اروپا می‌باشد، بیشترین جرائم ارتکاب جرم‌های مرتبط با آن با تشکیل پرونده‌های در دفتر اینترپل ایران بررسی و پیگیری می‌شوند.

نتیجه‌گیری و دستاورد علمی پژوهشی

سوابق تحقیقاتی نشان می‌دهد که نیمه دوم قرن بیستم، جرائم به سمت وسوی جرائم سازمان‌یافته تغییر جهت داده، این موضوع جوامع جهانی به‌ویژه جوامع غربی را با خطرات جدی مواجه می‌نماید. بر این اساس این جوامع تلاش کردند تا در سطوح ملی، منطقه‌ای و فراملی معاهدات و کنوانسیون‌هایی جهت مبارزه با روند روبه رشد چنین جرائمی را تدوین کنند. پدیده قاچاق خود در سال‌های اخیر انواع متنوعی تری پیدا کرده است. نمود بارز آن را می‌توان در قاچاق مواد مخدر و داروهای روان‌گردان و ... مشاهده نمود. قاچاق نوعی از جرائم ویژه‌ای است که دارای انواع گوناگونی از جمله قاچاق مواد مخدر و داروهای روان‌گردان و ... در سطوح بین‌المللی و جهانی است. جهانی شدن این پدیده از سالیان نه‌چندان دور بسیاری از دولت‌های ملی و فراملی را با چالش‌های جدی مواجه کرده است.

دولت‌ها به این نتیجه دست پیدا کرده‌اند که تنها راه مبارزه مؤثر و کارآمد با جرائم سازمان‌یافته‌ای مانند قاچاق مواد مخدر، تأکید بر تعاون و همکاری‌های دو یا چندجانبه در سطوح منطقه‌ای و بین‌المللی است. یکی از نمودهای مهم و تأثیرگذار همکاری دولت‌های در سطح بین‌المللی باهدف مبارزه با قاچاق مواد مخدر، جلسه ویژه‌ای بود که در مجمع عمومی سازمان ملل در ژوئن ۱۹۹۸ برگزار شد. مهم‌ترین خصیصه این مجمع، یک‌صدایی ۱۸۵ کشور جهان بر اتخاذ راهبرد همگانی فراملی برای مقابله با معضل مواد مخدر بود. این مجمع در بیانیه خود، با ذکر اهداف مشخص‌شده، پشم‌اندازی را برای کاهش عواقب و پیامدهای مخرب قاچاق مواد مخدر تا سال ۲۰۰۸ تعیین و اعلام کرد. در این کار پژوهشی از این کنوانسیون به‌عنوان سند اصلی بین‌المللی برای بررسی اهداف تحقیق استفاده شده است. این کنوانسیون در عصر خویش، یکی از نوآورانه‌ترین قوانین بین‌المللی در حوزه مبارزه با مواد مخدر محسوب می‌گردد. با نگاهی به پیشینه موضوع مواد مخدر و قاچاق آن، نخستین بحث‌های بین‌المللی در این خصوص در دهه ۷۰ و ۸۰ شکل گرفت. دولت‌های غربی به‌خصوص دولت ایالات متحده تلاش داشت به‌واسطه افزایش تهدیدات ملی و سایر پیامدهای افزایش قاچاق آن، معاهده جدیدی در این خصوص به تصویب برسد.

اقدامات پلیسی، اتخاذ روش‌های نوین با استفاده از علوم فنی، آموزشی و اطلاعاتی رئوس راهبردهای کلان معاهدات بین‌المللی هستند. بر همین اساس و ضرورت احساس شده نهاد بین‌المللی متعددی برای تحقق این اهداف در

سطوح فراملی تأسیس شده است. اینترپل، پلیس اروپایی، سازمان بهداشت جهانی و گروه اقدام مالی علیه پول‌شویی نمونه‌هایی از این نهادها هستند که تأثیرات مبارزه با پدیده قاچاق و جرائم شدید را دوچندان کرده‌اند. به‌عنوان نمونه اینترپل وظایف و اقداماتی را در سطوح بین‌المللی همچون اقدامات عام معاضدتی، حقوقی مانند استرداد و انتقال مجرمین، مبارزه و پیشگیری با این‌گونه جرائم انجام می‌دهند. در سال ۱۹۸۸ اینترپل یک کارگروه برای تعیین روش‌هایی برای جمع‌آوری و تبادل اطلاعات بین کشورهای ایجاد نمود، در مارس ۱۹۹۲ در اقدامی دیگر یک سیستمی برای انجام تحقیقات را فراهم آورد که امکان دستیابی کشورها به اطلاعات یکدیگر در آن میسر می‌شد. این اقدام یکی از بهترین اقدامات اجرایی برای مبارزه با پدیده تطهیر پول تا به امروز محسوب می‌گردد. لازم به ذکر است که نهادهای بین‌المللی تأسیس شده در سال‌های اخیر با توجه به رشد دانش بشر از روش‌های نوینی برای مبارزه خود علیه مواد مخدر استفاده می‌نمایند. روش ترانزیت تحت کنترل یکی از همین روش‌های نوآورانه است که می‌تواند در جهت تهیه دلایل و مدارک اثبات جرم، شناخت و دستگیری دست‌اندرکاران و سران اصلی عوامل تولید، توزیع و مصرف آن مفید باشد. روش یادشده در ماده یازده کنوانسیون بین‌المللی ۱۹۹۸ وین مورد اشاره و پیشنهاد کشورهای عضو قرار گرفت و برای نخستین بار توسط آن کشورها مصوب گردید.

منابع

- صرامی، حمید (۱۳۹۸)، «قاچاق مواد مخدر و جرائم سازمان‌یافته»، فصلنامه علمی و پژوهشی اعتیاد پژوهی اطلاعات نشریه اخبار نشریه، سخن اول دوره ۱۳، شماره ۵۲
- صدر واحدی، نازلی (۱۳۷۸)، «مطالعه تطبیقی قوانین کیفری ایران در زمینه مواد مخدر بر اساس کنوانسیون ۱۹۹۸ سازمان ملل»، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران مرکز
- کیانی، کیانوش (۱۳۸۹)، «نگاهی به قوانین و مقررات جمهوری اسلامی ایران و کشورهای همسایه در زمینه مبارزه با مواد مخدر»، کمیته مبارزه با مواد مخدر
- کوشا، جعفر؛ شایگان، فرهاد (۱۳۹۰)، «نگرشی بر قاچاق مواد مخدر و قاچاق مهاجرین در معاهدات بین‌المللی»، مجله ۱۱. تحقیقات حقوقی، شماره ۵۰
- ساکي، محمدرضا (۱۳۹۳)، «مواد مخدر و روان‌گردان»، تهران: جنگل
- صرامی، حمید (۱۳۹۸)، «قاچاق مواد مخدر و جرائم سازمان‌یافته»، فصلنامه علمی و پژوهشی اعتیاد پژوهی اطلاعات نشریه اخبار نشریه، سخن اول دوره ۱۳، شماره ۵۲.
- علی‌آبادی، عبدالحسین (۱۳۵۴)، «حقوق جنائی»، تهران، وبگاه بانک ملی ایران، جلد سوم، ۱۳۵۴، صص ۵۲-۵۱.
- احسان پور، رضا، عباس زاده، احسان، حسینی، محمدمهدی (۱۳۹۶)، «بررسی فقهی و حقوقی ترانزیت تحت کنترل مواد مخدر از سوی دولت»، فصلنامه حقوق پزشکی، سال ۱۱، شماره ۴۱، صص ۱۳۹-۱۶۵.
- اسدی، حسین (بی تا)، «نقش فرآیندهای پول‌شویی و مصادره اموال در روند قاچاق مواد مخدر»، مجموعه سخنرانی‌ها و مقالات بین‌المللی مبارزه با پول‌شویی، تهران، انتشارات: وفاق.
- فروغی، فضل ا..، جودکی، بهزاد (۱۳۹۶)، «راه‌حل تعارض صلاحیت در قلمرو حقوق جزای بین‌الملل»، مجله حقوق بین‌المللی، دوره ۳۴، شماره ۵۷، ۲۴۹-۲۵۸.

۲، شماره ۴ - مخدوم، حمیدرضا (۱۳۸۷)، «نقش اینترنت در استرداد مجرمین و راه‌های بهینه کردن آن»، فصلنامه کارگاه، دوره

قربانی، ابراهیم (۱۳۹۵)، «جزوه امور منطقه‌ای و بین‌الملل مبارزه با مواد مخدر و نهادهای دخیل در آن»، پلیس مبارزه با مواد مخدر، فرماندهی انتظامی استان آذربایجان غربی.

شایگان؛ فریده، رحمانی کلاکوب، اسماعیل (۱۳۹۸)، «ضرورت همکاری مجلس با تعهدات بین‌المللی دولت در مقابله با جرائم مرتبط با مواد مخدر و روان‌گردان»، فصلنامه پژوهش حقوق عمومی، سال ۲۱، شماره ۶۲، صص ۱۰۲-۱۳۶.

غلامی، علی، پوربخش، محمدعلی (۱۳۹۰)، «مبارزه با پول‌شویی در قوانین ایران و اسناد بین‌المللی»، دو فصلنامه تخصصی مطالعات اسلامی، سال ۴، شماره ۱، ۱۳۹۰، صص ۹۳-۱۲۰.

رحمدل، منصور (بی تا)، «تحولات سیاست جنایی تقنینی و قضایی ایران در زمینه مجازات اعدام در جرائم مواد مخدر»، مجله جامعه‌شناسی ایران، دوره هفتم، ش ۱.

فروغی، فضل ...، عظیمی، فاطمه، میرزایی، محمد (۱۳۹۵)، «گونه شناسی قاچاق و تبیین اقدامات اینترنتی در مقابله با انواع آن»، فصلنامه علمی ترویجی پلیس بین‌الملل، سال ۶، شماره ۲۶، ۱۳۹۵، صص ۱۵۶-۱۸۱.

شیرکوند، سعید (۱۳۸۲)، «پول‌شویی؛ پیامدها و اقدامات انجام‌شده»، مجموعه سخنرانی‌ها و مقالات همایش‌های بین‌المللی مبارزه با پول‌شویی، چاپ نخست، تهران، انتشارات: وفاق.

احسان پور، رضا، عباس زاده، احسان، حسینی، محمد مهدی (۱۳۹۶)، «بررسی فقهی و حقوقی ترانزیت تحت کنترل مواد مخدر از سوی دولت»، فصلنامه حقوق پزشکی، سال ۱۱، شماره ۴۱، ۱۳۹۶، صص ۱۳۹-۱۶۵.

بالایی، ایوب (۱۳۸۱)، «مبارزه با قاچاق بین‌المللی مواد مخدر در پرتو کنوانسیون وین»، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشکده حقوق، دانشگاه تهران.

امیر خیزی، محمدرضا (بی تا)، «اقدام‌های جامعه‌ی بین‌المللی در مبارزه با مواد مخدر»، فصلنامه سیاست خارجی، سال سیزدهم، شماره ۳.

شایگان فرد، مجید، ساجدی، فاطمه (۱۳۹۷)، «رویه‌های جاری معاضدت قضایی و نقش اینترنت»، کنفرانس بین‌المللی اندیشه‌های نو و خلاق در مدیریت و مطالعات حقوقی و اجتماعی

شایگان؛ فریده، رحمانی کلاکوب، اسماعیل (۱۳۸۹)، «ضرورت همکاری مجلس با تعهدات بین‌المللی دولت در مقابله با جرائم مرتبط با مواد مخدر و روان‌گردان»، فصلنامه پژوهش حقوق عمومی، سال ۲۱، شماره ۶۲، صص ۱۰۲-۱۳۶.

موسی زاده، رضا (۱۳۸۳)، «حقوق معاهدات بین‌المللی»، انتشارات میزان، چاپ دوم.

حسینی، حسین قلی (۱۳۷۳)، «حقوق کیفری بین‌الملل»، انتشارات: میزان، چاپ نخست.